

**Звіт за результатами
комплексного оцінювання
Системи електронних платежів
на відповідність міжнародним
стандартам оверсайта**

У документі презентовано результати комплексного оцінювання системи електронних платежів Національного банку України на відповідність міжнародним стандартам оверсайта, установленим Принципами для інфраструктури фінансового ринку, розробленими Комітетом з платіжних систем та ринкової інфраструктури Банку міжнародних розрахунків та Технічним комітетом Міжнародної організації комісій з цінних паперів.

Національний банк України здійснив комплексне оцінювання Системи електронних платежів Національного банку України відповідно до Інструкції з комплексного оцінювання системно важливих платіжних систем, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 27 лютого 2025 року № 25, яка містить Запитальник для здійснення комплексного оцінювання (самооцінювання) системно важливих платіжних систем. Питання Запитальника ґрунтуються на документі Банку міжнародних розрахунків, а саме методології розкриття центральними банками інформації про діяльність системно важливої інфраструктури фінансового ринку, а саме [Principles for financial market infrastructure: Disclosure framework and Assessment methodology](#).

Повне найменування: Система електронних платежів Національного банку України

Юрисдикція(ії), у якій(их) здійснюється діяльність: Україна

Орган, відповідальний за регулювання, нагляд та оверсайт: Національний банк України

Зміст

Зміст	3
Скорочення та умовні позначення	4
I. Резюме щодо діяльності СЕП	7
II. Ключові зміни в діяльності СЕП	17
III. Загальна інформація щодо відповідності СЕП кожному принципу	18

Скорочення та умовні позначення

ДКСУ	Державна казначейська служба України
Національний банк	Національний банк України
НДУ	Центральний депозитарій, визначений Законом України “Про депозитарну систему України”, функції якого виконує Публічне акціонерне товариство “Національний депозитарій України”
ОВДП	облігації внутрішньої державної позики
РЦ	Публічне акціонерне товариство “Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках”, який виконує функції центрального контрагента в Україні
СЕП	Система електронних платежів Національного банку України
ЦОСЕП	Центр оброблення СЕП
ISO	International Organization for Standardization
PFMI	Principles for financial market infrastructures, Committee on Payment and Settlement Systems of the Bank for International Settlements (BIS/CPSS*) and the International Organization of Securities Commissions (IOSCO), 2012
RPO	Recovery Point Objective
RTO	Recovery Time Objective
RTGS	Real-Time Gross Settlement — система розрахунків на валовій основі в режимі реального часу
Закон про Національний банк	Закон України “Про Національний банк України”
Закон про платіжні послуги	Закон України “Про платіжні послуги”

Положення № 187	Положення про порядок здійснення оверсайта платіжної інфраструктури в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 24 серпня 2022 року № 187 (зі змінами)
Положення № 49	Положення про використання засобів криптографічного захисту інформації Національного банку України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 14 квітня 2023 року № 49
Положення №125	Положення про забезпечення здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду, затверджене постановою Правління Національного банку України від 16 жовтня 2024 року № 125 “Про деякі питання здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду”
Положення № 140	Положення про провадження депозитарної і клірингової діяльності та забезпечення здійснення розрахунків за правочинами щодо цінних паперів Національним банком України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 21 грудня 2017 року № 140 (зі змінами)
Положення № 175	Положення про функціонування інформаційних систем Національного банку України та банків в особливий період, затверджене постановою Правління Національного банку України від 21 квітня 2004 року № 175 (втратило чинність згідно з постановою Правління Національного банку України від 18 жовтня 2024 року № 126)
Положення № 244	Положення про порядок дій щодо забезпечення здійснення безготівкових розрахунків, якщо немає засобів зв'язку для виконання міжбанківських платіжних операцій у національній валюті, затверджене постановою Правління Національного банку України від 16 грудня 2022 року № 244 (зі змінами)
Положення № 265	Положення про забезпечення безперервного функціонування інформаційних систем Національного банку України та банків України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17 червня 2004 року № 265 (зі змінами)
Положення № 64	Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затверджене постановою Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року № 64 (зі змінами)
Правила СЕП	Правила системи електронних платежів Національного банку України, затверджені рішенням Ради Платіжної організації системи електронних платежів Національного банку України, протокол від 13 липня 2017 року № 1 (зі змінами)
Інструкція № 16	Інструкція про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 03 березня 2023 року № 16 (зі змінами)

Інструкція № 74	Інструкція про порядок відкриття та закриття Національним банком рахунків клієнтам, затверджена постановою Правління Національного банку України від 15 квітня 2022 року № 74 (зі змінами)
Інструкція № 163	Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29 липня 2022 року № 163 (зі змінами)
Інструкція № 435	Інструкція щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі, затверджена постановою Правління Національного банку України від 22 липня 2014 року № 435 [у редакції постанови Правління Національного банку України від 24 червня 2016 року № 349 (зі змінами)]
Тарифи	Тарифи на послуги (операції), що надаються (здійснюються) Національним банком України, затверджені постановою Правління Національного банку України від 12 серпня 2003 року № 333 (зі змінами)
НПС "ПРОСТІР"	Національна платіжна система "Український платіжний простір"

I. Резюме щодо діяльності СЕП

СЕП – державна платіжна система міжбанківських розрахунків, що забезпечує проведення міжбанківських платіжних операцій між учасниками СЕП із застосуванням електронних засобів приймання, оброблення, передавання та захисту інформації і належить до системи валових розрахунків у режимі реального часу (за міжнародною класифікацією – RTGS). Функціонування СЕП забезпечується програмно-технічним комплексом, а саме центром оброблення СЕП, який розміщений у Національному банку.

Відповідно до розділу XVI Положення № 187 робоча група, до якої увійшли працівники структурних підрозділів Національного банку, здійснила комплексне оцінювання СЕП щодо відповідності міжнародним стандартам оверсайта.

Національний банк здійснив комплексне оцінювання СЕП з метою вдосконалення діяльності платіжної системи відповідно до міжнародних стандартів оверсайта.

Комплексне оцінювання СЕП здійснювалося за період її діяльності з 01 січня 2024 року до 31 березня 2025 року включно.

Комплексне оцінювання СЕП здійснювалося відповідно до Інструкції з комплексного оцінювання системно важливих платіжних систем, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 27 лютого 2025 року № 25.

За результатами комплексного оцінювання встановлено, що СЕП:

Рівень відповідності	Принципи
повністю відповідає:	8, 9, 12, 22, 23
у цілому відповідає:	1, 2, 15, 18, 21
частково відповідає:	3, 17, 19
не відповідає:	
не застосовується:	4, 5, 7, 13, 16

Згідно зі статистичними даними, які обробляються Національним банком, СЕП обслуговує понад 99% міжбанківських платежів у державі, що є підставою для визнання її системно важливою платіжною системою України.

Протягом періоду оцінювання у середньому за добу СЕП обробляє 1,5 млн платежів на суму близько 778 млрд грн. Водночас тестування під час введення в експлуатацію версії СЕП 4.1. свідчать, що СЕП наразі має приблизно десятиразовий запас за пропускнуою спроможністю.

Станом на 01 жовтня 2025 року учасниками СЕП були:

- Національний банк;
- 60 банків України;
- Державна казначейська служба України.

Національний банк працює за міжнародним стандартом обміну повідомленнями ISO 20022 у платіжній інфраструктурі України, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності нашої країни, її інтеграції зі світовими ринками, та продовжує розвиток платіжної інфраструктури України. Впровадження стандарту ISO 20022 у СЕП дало змогу забезпечити:

- стандартизацію структур обміну повідомленнями з учасниками СЕП за стандартом ISO 20022;

- функціонування СЕП у режимі 24/7, що передбачає виконання міжбанківських платіжних операцій у цілодобовому режимі роботи системи та миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня.

Діяльність СЕП регулюється Правилами СЕП та забезпечується організаційною структурою СЕП.

Правила СЕП містять посилання на такі нормативно-правові, розпорядчі акти Національного банку, технологічну документацію щодо функціонування СЕП, документи з імплементації стандарту ISO 20022 в Україні та окремі норми:

- щодо порядку ініціювання та здійснення міжбанківських платіжних операцій у СЕП, умов участі, порядку вступу та виходу із системи, оформлення платіжних інструкцій:

Інструкція № 16;

Інструкція № 163;

Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні. Кредитовий переказ на базі міжнародного стандарту ISO 20022;

Кредитовий переказ за операціями, які здійснюються з дотриманням принципу “Поставка проти оплати / Оплата проти поставки” на базі міжнародного стандарту ISO 20022;

Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні. Примусове списання (стягнення) коштів з рахунку платника – фізичної або юридичної особи (крім агентів) на базі міжнародного стандарту ISO 20022;

Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні. Примусове/безспірне списання та стягнення коштів з рахунку платника, який є агентом, на базі міжнародного стандарту ISO 20022;

Імплементація стандарту ISO 20022 в Україні. Винятки та розслідування щодо платіжних операцій на базі міжнародного стандарту ISO 20022;

Функціональний опис. Реалізація кредитового переказу на базі міжнародного стандарту ISO 20022 (на рівні агент – ЦОСЕП – агент);

Функціональний опис. Реалізація миттєвого переказу (на рівні агент – ЦОСЕП – агент);

- щодо опису повідомлень, їх реквізитного складу, правил їх заповнення, правил контролю та алгоритмів оброблення – технологічні документи з імплементації стандарту ISO 20022 в Україні, затверджені Радою Платіжної організації системи електронних платежів Національного банку України (далі – Рада СЕП);
- щодо захисту інформації в СЕП:

Положення № 49;

документ “Система електронних платежів Національного банку України (версія СЕП-4.1). Технологія і формати обміну повідомленнями між учасниками і ЦОСЕП”, затверджений 05 липня 2024 року за № В/52-0016/83419;

документ “Використання СКЗІ СЕП в учасників СЕП”, затверджений 03 жовтня 2024 року за № В/56-0011/123409;

- щодо забезпечення безперервного функціонування СЕП:

Інструкція № 435;

розділ XV Інструкції № 16;

Положення № 244;

Положення № 125;

пункт 8¹ постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23 “Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп” (зі змінами);

- щодо регламенту та технології роботи СЕП:

Технологічний регламент роботи системи електронних платежів Національного банку України, затверджений рішенням Правління Національного банку України від 03 березня 2023 року № 88-рш (зі змінами) (далі – Технологічний регламент роботи СЕП);

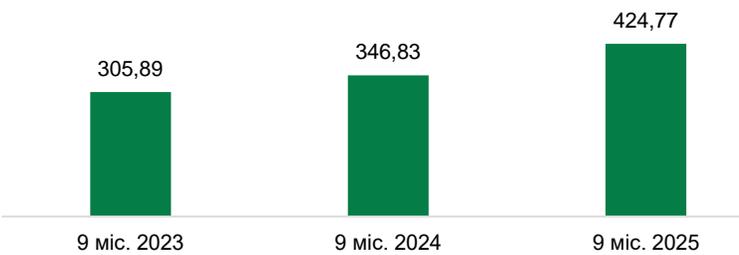
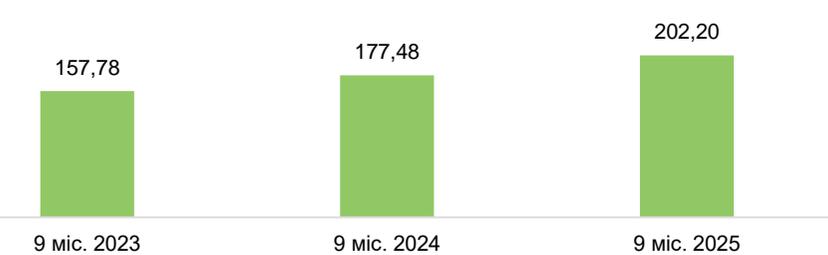
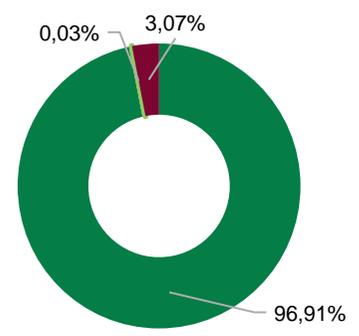
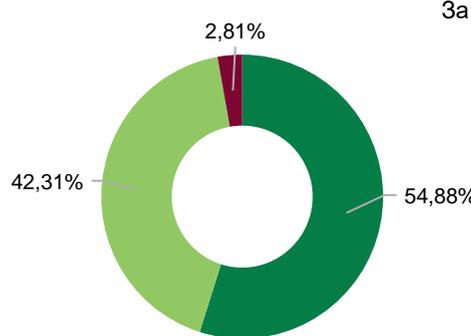
документ “Система електронних платежів Національного банку України (версія СЕП-4.1). Технологія і формати обміну повідомленнями між учасниками і ЦОСЕП”, затверджений 05 липня 2024 року за № В/52-0016/83419;

- щодо плати за послуги СЕП – Тарифи;
- щодо взаємодії депозитаріїв із СЕП у здійсненні грошових розрахунків за правочинами стосовно цінних паперів за принципами “поставка цінних паперів проти оплати”, “оплата проти поставки цінних паперів” – Положення № 140.

Зазначені на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Національний банк доводить до відома учасників СЕП технологічну документацію щодо захисту інформації в СЕП та Технологічний регламент роботи СЕП в електронних повідомленнях. Правила СЕП та зміни до них затверджуються Радою СЕП і є обов’язковими для виконання всіма учасниками СЕП.

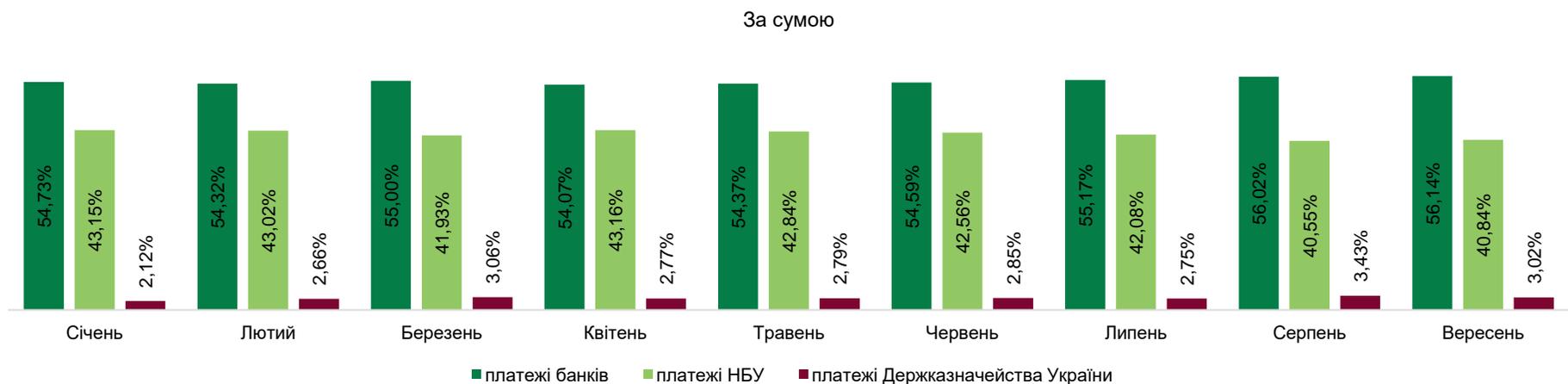
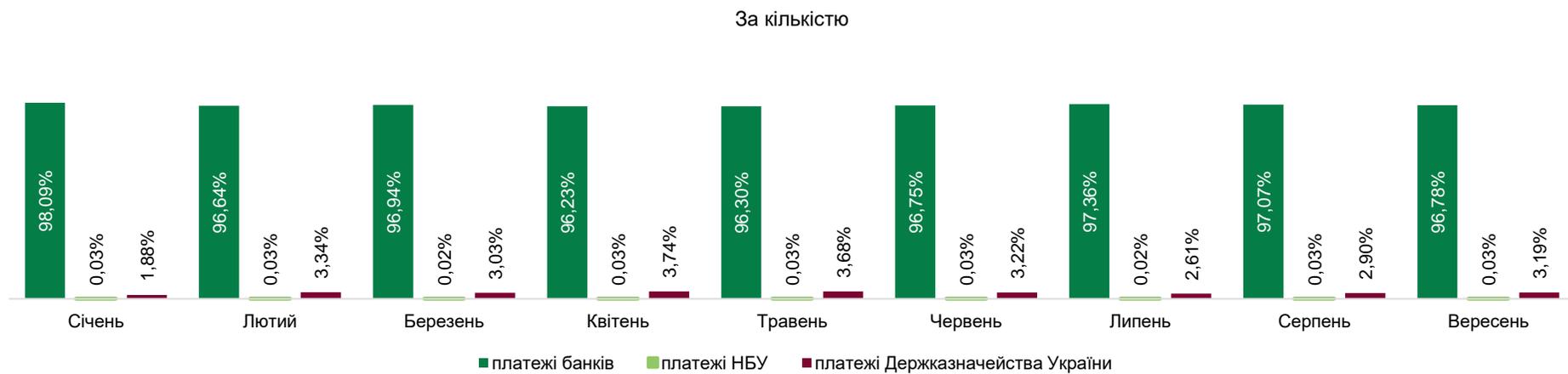
Основні показники діяльності СЕП за дев'ять місяців 2025 року

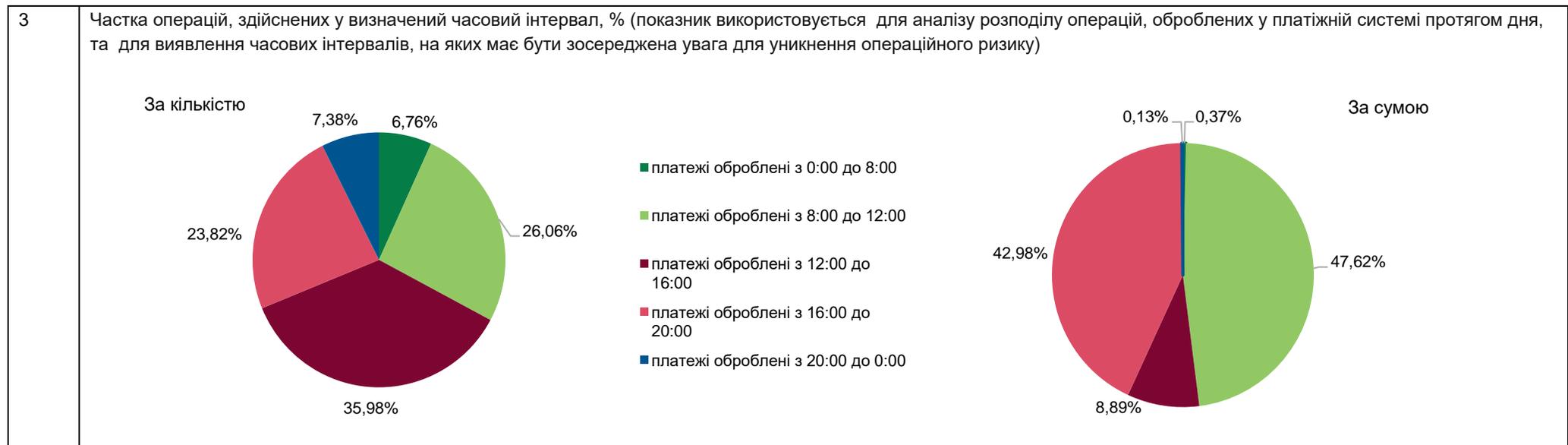
1	<p>Кількість платежів, здійснених у СЕП за дев'ять місяців 2025 року, млн шт.</p> 	<p>Сума платежів, здійснених у СЕП за дев'ять місяців 2025 року, трлн грн</p>
2	<p>Частка платежів, здійснених у СЕП за типом операцій (показник відображає розподіл платіжних операцій, здійснених у СЕП іншими видами інфраструктури фінансового ринку, операції центрального банку, операції уряду тощо): платежі банків; платежі Національного банку¹; платежі Державної казначейської служби України.</p> <p>За кількістю</p> <p>За сумою</p> <p> ■ платежі банків ■ платежі НБУ ■ платежі Держказначейства України </p>	

¹ Платежі Національного банку також містять:

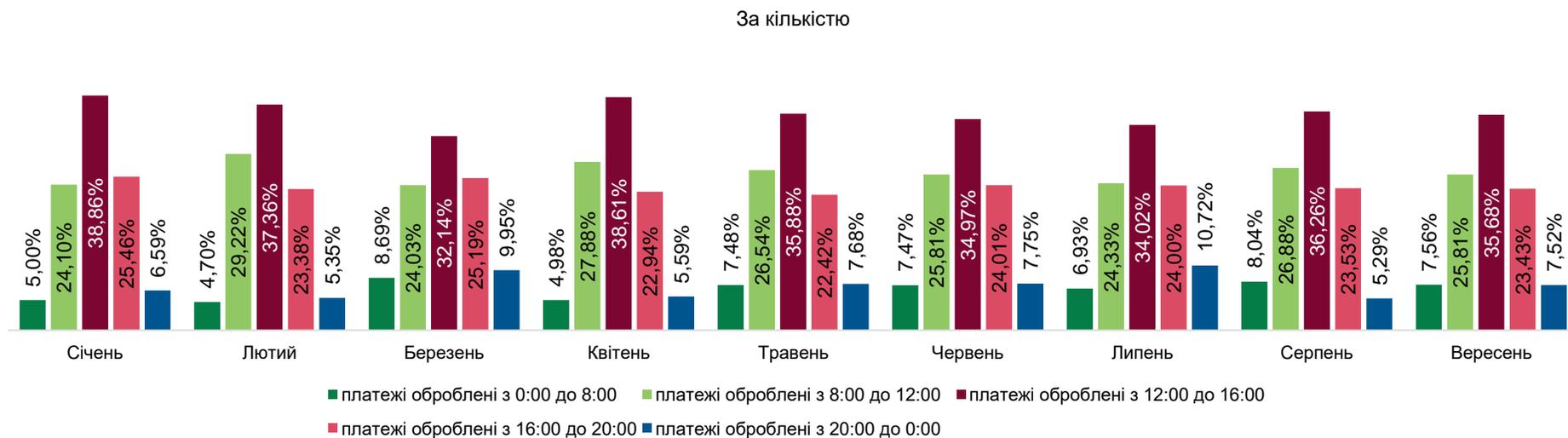
- грошові розрахунки за ЦП, які здійснюються грошима Національного банку з рахунку ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР";
- розрахунки між учасниками НПС "ПРОСТІР", які забезпечує Національний банк як розрахунковий банк НПС "ПРОСТІР".

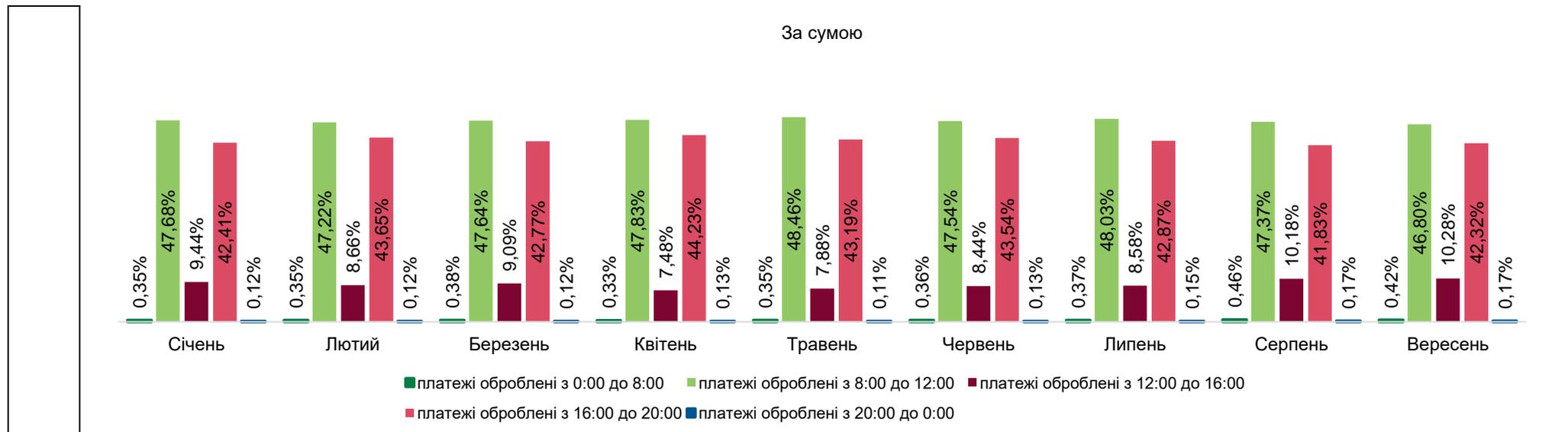
Динаміка структури операцій за типами за дев'ять місяців 2025 року

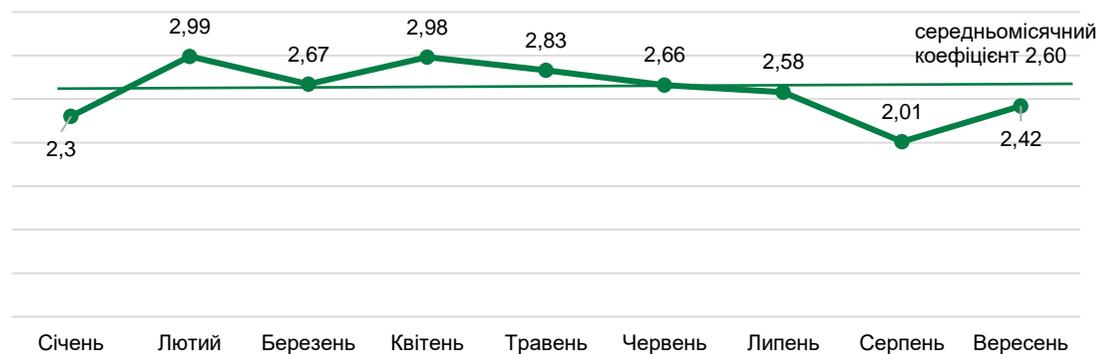
Динаміка розподілу завантаженості СЕП у визначені часові інтервали за дев'ять місяців 2025 року

4 Коефіцієнт обігу коштів у СЕП (показник відображає скільки разів одна і та сама гривня використовується учасниками платіжної системи протягом визначеного проміжку часу)

Середньомісячний коефіцієнт обігу коштів за дев'ять місяців 2025 року становив 2,60.

5 Аналіз обробки платежів у “піковий день” діяльності СЕП у визначеному періоді: сума та кількість платежів (показник відображає найменший та найбільший обсяг операцій, оброблених протягом дня, та використовується для оцінки операційної надійності СЕП)

“Пікові” дні у СЕП за дев'ять місяців 2025 року:

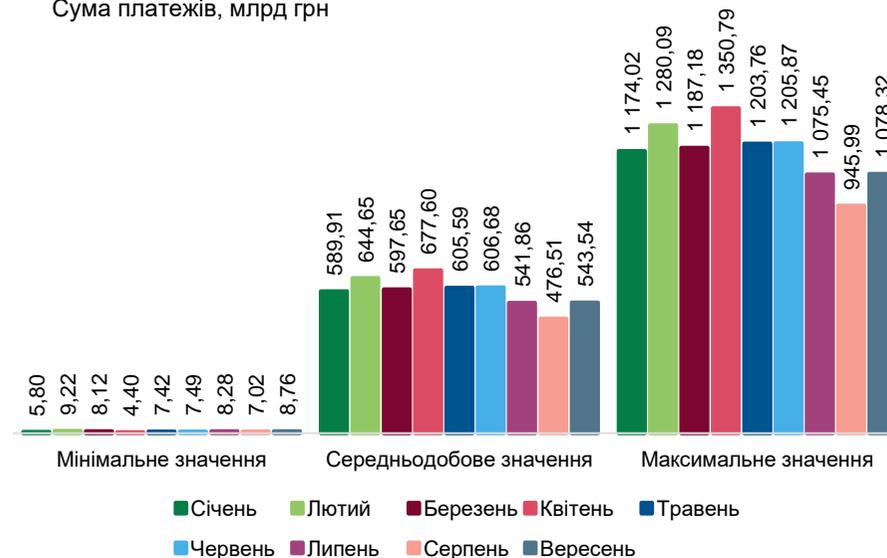
мінімальна кількість платежів за день – 0,25 млн шт. (20.04.2025);
максимальна кількість платежів за день – 4,18 млн шт. (13.06.2025);

мінімальна сума платежів за день – 4,40 млрд грн (20.04.2025);
максимальна сума платежів за день – 1 350,79 млрд грн (30.04.2025).

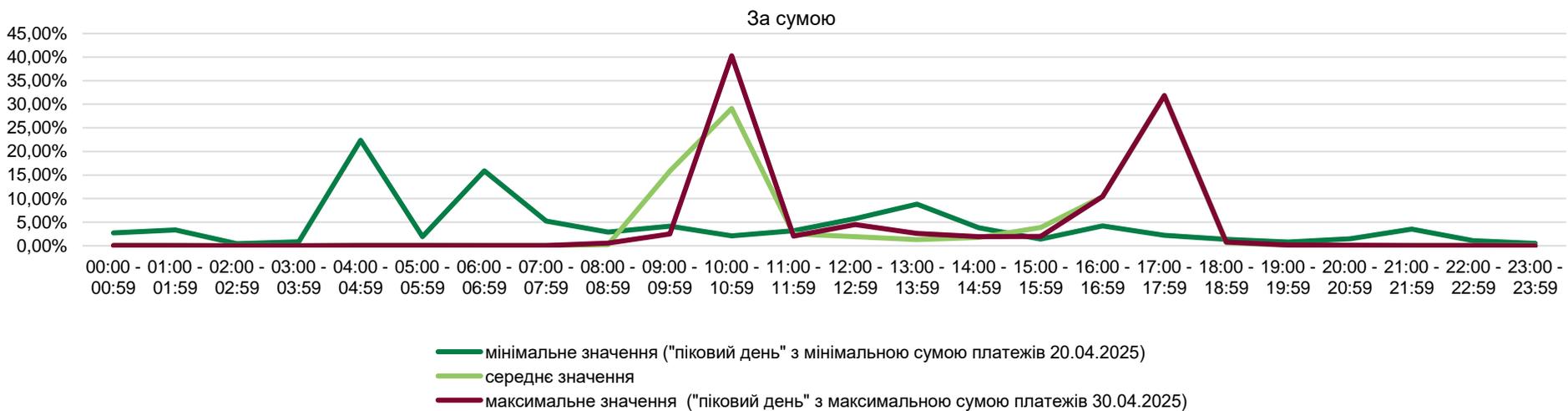
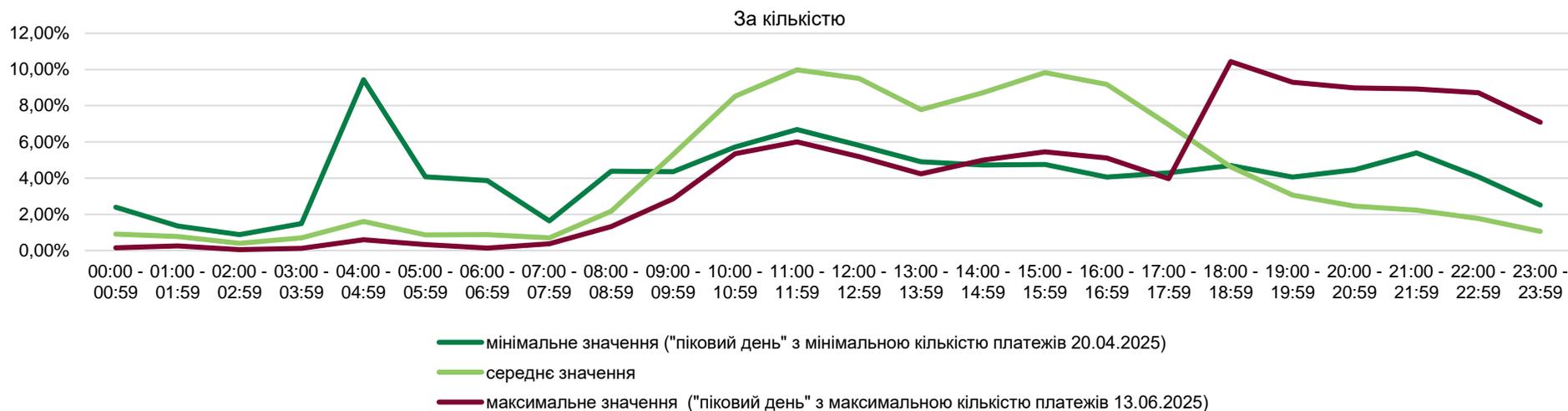
Кількість платежів, млн шт.

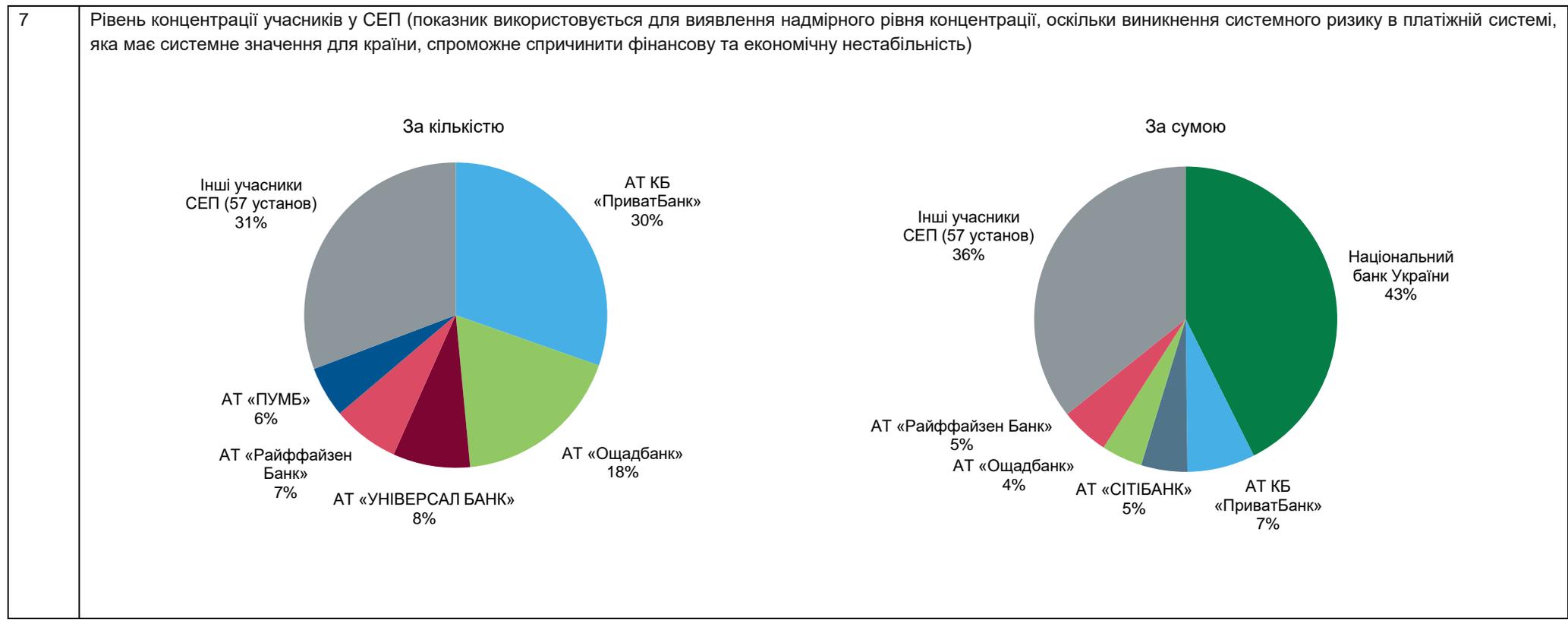

Сума платежів, млрд грн

6 Погодинний аналіз частки операцій, оброблених у певний часовий інтервал, у "пікові" дні за дев'ять місяців 2025 року (показник відображає ступінь рівномірності розподілу розрахунків протягом дня та використовується для виявлення певних годин, на яких має бути зосереджена увага, для уникнення операційного ризику)

II. Ключові зміни в діяльності СЕП

З 01 грудня 2024 року запрацювала нова версія системи – СЕП-4.1 із функціональністю миттєвих кредитових переказів СЕП (далі – миттєві перекази СЕП), доступною для її учасників. Оновлена СЕП працює в цілодобовому режимі 24/7.

Миттєвий переказ СЕП – це міжбанківська платіжна операція, яка виконується через СЕП, ініціюється фізичною особою або суб'єктом господарювання і дає змогу здійснити миттєве зарахування коштів на рахунок отримувача (до 10 секунд).

Миттєві перекази СЕП мають позитивний вплив на рівень фінансової інклюзії та розвиток Cashless economy, оскільки сприяють:

- підвищенню прозорості;
- зменшенню вартості платіжних операцій;
- створенню нових інноваційних сервісів і послуг;
- подальшій інтеграції України до Єдиної зони платежів у євро (SEPA).

Впровадження нової версії СЕП-4.1 з функціональністю миттєвих переказів підвищує надійність та стабільність платіжної інфраструктури країни та сприяє інноваційному розвитку фінансового сектору України.

Національний банк продовжує працювати над подальшим розвитком платіжної системи, зокрема упровадженням наступних версій СЕП, у яких розглядається можливість використання, зокрема, трекінг-сервісу для платежів, мультивалютності, сервісу оцінки ризику платіжних операцій тощо.

III. Загальна інформація щодо відповідності СЕП кожному принципу

Принцип 1. Правова основа

Оператор системно важливої платіжної системи (далі – Оператор СЕП) зобов'язаний мати чітко сформульовану, обґрунтовану, прозору та таку, що має правові підстави, правову основу для кожного аспекту її діяльності, в усіх юрисдикціях, де здійснює діяльність системно важлива платіжна система, інші суб'єкти інфраструктури фінансового ринку, з якими взаємодіє системно важлива платіжна система, зареєстровані та надають послуги учасники системно важливої платіжної системи, розміщені або зберігаються предмети застави, прийняті оператором у забезпечення

Національний банк за результатами моніторингу платіжної інфраструктури та відповідно до критеріїв важливості, установлених Положенням № 187, щорічно визначає важливість платіжних систем. Так, СЕП у 2024 та 2025 роках залишається єдиною системно важливою платіжною системою України.

Ключові питання щодо діяльності СЕП, зокрема порядок проведення переказу коштів, здійснення розрахунків та їх остаточність у цілому врегульовані законами України, нормативно-правовими актами та іншими актами Національного банку, основними з яких є Закон про Національний банк, Закон про платіжні послуги, Інструкція № 16.

Ключові питання щодо організаційної структури СЕП, умов участі в СЕП, порядку здійснення розрахунків у СЕП, управління ризиками в СЕП, організації системи захисту інформації в СЕП, включаючи кіберзахист, порядку вирішення спорів, забезпечення безперервного функціонування СЕП, порядку проведення реконсультації, загальних умов зберігання інформації про фінансові повідомлення, здійснення Національним банком контролю за дотриманням учасниками СЕП вимог Правил СЕП визначені Правилами СЕП та Інструкцією № 16.

Правила СЕП та зміни до них затверджуються Радою СЕП і є обов'язковими для виконання всіма учасниками СЕП.

До документів з питань діяльності СЕП належать Правила СЕП, нормативно-правові, розпорядчі акти Національного банку, технологічна документація щодо функціонування СЕП та документи з імплементації стандарту ISO 20022 в Україні.

Правила СЕП та інші документи стосовно діяльності СЕП оприлюднені та розміщені на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку в розділі "[Система електронних платежів](#)". Деякі документи з питань діяльності СЕП відповідно до Правил СЕП доводяться до відома учасників платіжної системи в окремих листах. Технологічний регламент роботи. Водночас чіткого та зрозумілого порядку ознайомлення з такими документами нових учасників СЕП у Правилах СЕП не визначено.

Відповідно до міжнародних стандартів оверсайта правова основа щодо діяльності системно важливої платіжної системи має доводитися до відома відповідних органів, учасників у чіткий та зрозумілий спосіб.

З огляду на викладене потребує визначення порядок ознайомлення з усіма документами стосовно діяльності СЕП, у тому числі з тими, які відповідно до Правил СЕП доведено до відома учасників окремими листами Національного банку.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП у цілому відповідає принципу 1.

Принцип 2. Управління

Оператор СЕП зобов'язаний мати чітку та прозору систему управління, що забезпечує безпеку та ефективність діяльності системно важливої платіжної системи, підтримання стабільності фінансової системи та інших аспектів, що мають суспільний інтерес, та досягнення цілей заінтересованих осіб

Згідно зі статтею 7 Закону про Національний банк та статтею 72 Закону про платіжні послуги однією із функцій Національного банку є створення та забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування і розвитку створених ним платіжних систем.

СЕП є внутрішньодержавною платіжною системою, створеною Національним банком.

Керівним органом Оператора СЕП є Рада Оператора СЕП. Функції ЦОСЕП виконує Департамент інформаційних технологій Національного банку. Функції розрахункового банку СЕП виконує Операційний департамент Національного банку.

Управління в СЕП має вертикальну структуру. Виконання Національним банком функцій Оператора СЕП забезпечує Рада СЕП – постійно діючий колегіальний орган із повноваженнями щодо розгляду питань та прийняття рішень, пов'язаних із розвитком та функціонуванням СЕП. Рада СЕП підконтрольна та підзвітна Правлінню Національного банку і у своїй діяльності керується Законом про Національний банк, Законом про платіжні послуги, Положенням про Раду Оператора СЕП та нормативно-правовими актами Національного банку.

Інформація про Оператора СЕП та його організаційну структуру розміщується на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Загальний порядок управління ризиками СЕП визначений Правилами СЕП. Водночас, оскільки СЕП є платіжною системою, створеною Національним банком, система управління ризиками СЕП інтегрована в загальну систему управління ризиками Національного банку, яка регламентується відповідним актом Національного банку щодо системи управління ризиками, а також в інших актах Національного банку щодо деяких питань управління фінансовими та операційними ризиками.

Правління Національного банку відповідає за впровадження системи управління ризиками та забезпечення управління ризиками Національного банку.

Усі проекти актів, що мають ознаки регуляторних відповідно до законодавства України, розміщуються для [обговорення](#) з громадськістю на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Основні документи та інформація про роботу СЕП є публічними та доступними для ознайомлення усім зацікавленим сторонам на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку у [відповідному розділі](#).

Відповідно до міжнародних стандартів оверсайта (принцип 2 PFMI) керівні органи системно важливої платіжної системи повинні встановити чіткі, задокументовані процедури управління ризиками системно важливої платіжної системи, які містять, зокрема, визначення відповідальності та підзвітності за прийняття рішень, які стосуються ризиків системно важливої платіжної системи.

З огляду на викладене та з урахуванням аналізу документів Національного банку потребує перегляду розподіл зони відповідальності щодо управління ризиками СЕП із закріпленням відповідних механізмів контролю за ризиками СЕП.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП у цілому **відповідає** принципу 2.

Принцип 3. Система комплексного управління ризиками

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний упровадити стійку систему управління ризиками в системно важливій платіжній системі з метою комплексного управління правовим, кредитним ризиками, ризиками ліквідності, операційним та іншими ризиками

Як уже зазначалося у принципі 2 управління ризиками СЕП є інтегрованою складовою загальної системи управління ризиками Національного банку, яка побудована за принципом усебічного і комплексного підходу до усіх видів діяльності Національного банку з урахуванням принципів і рекомендацій міжнародних організацій, стандартів та загальноприйнятої міжнародної практики.

Відповідно до Правил СЕП платіжна система у своїй діяльності наражається на ризики, визначення яких наведено в Положенні № 187 з урахуванням міжнародних стандартів оверсайта, у тому числі щодо вимог до управління такими ризиками.

Стимулювання учасників СЕП до управління ризиками забезпечується за допомогою вимог до організації системи управління ризиками, установлених Положенням № 64, Інструкцією № 16, а також визначенням у Правилах СЕП профілів ризиків, притаманних її діяльності.

Ризик взаємозалежності може виникати під час взаємодії СЕП, зокрема, з депозитарієм Національного банку. Управління цим ризиком забезпечується шляхом дотримання принципу здійснення остаточних розрахунків за одним із зобов'язань виключно після остаточних розрахунків за іншим.

Відповідно до міжнародних стандартів оверсайта (крім розподілу зони відповідальності щодо управління ризиками системно важливої платіжної системи) має здійснюватися також моніторинг та оцінка ризиків, у тому числі тих, що виникають унаслідок взаємозалежності СЕП з іншими особами.

З огляду на викладене та з урахуванням аналізу документів Національного банку потребує доопрацювання питання щодо порядку здійснення моніторингу та оцінки ризиків, у тому числі тих, що виникають унаслідок взаємозалежності СЕП з іншими особами.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **частково відповідає** принципу 3.

Принцип 4. Управління кредитним ризиком у системно важливій платіжній системі

Застосовується до системно важливих платіжних систем, що наражаються на кредитний ризик з боку учасників системно важливої платіжної системи або інших осіб, з якими оператор системно важливої платіжної системи має договірні відносини.

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний:

здійснювати кількісну оцінку, моніторинг та управління кредитним ризиком, на який системно важливу платіжну систему наражають учасники системно важливої платіжної системи або інші особи, а також здійснювати кількісну оцінку, моніторинг та управління кредитним ризиком, що виникає внаслідок здійснення платіжних операцій, клірингу та розрахунків;

підтримувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для покриття кредитного ризику з боку кожного учасника системно важливої платіжної системи

Відповідно до Положення № 187 кредитний ризик визначений як ризик того, що об'єкт оверсайта не зможе виконати свої фінансові зобов'язання в повному обсязі в установлений момент часу або в будь-який момент у подальшому. В об'єкта оверсайта може виникати поточний кредитний ризик та/або потенційний майбутній кредитний ризик.

Міжнародними стандартами оверсайта визначено, що в платіжній системі може виникнути кредитний ризик, пов'язаний з її учасниками, процесами платежів та розрахунків або з обома факторами. Такий кредитний ризик зумовлений насамперед поточними ризиками, пов'язаними з наданням учасникам внутрішньоденного кредиту. Зокрема, у центральному банку, який керує платіжною системою та надає внутрішньоденний кредит, виникне поточний кредитний ризик.

Слід зазначити, що Національний банк відповідно до Закону про Національний банк є кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування у порядку, визначеному Положенням № 615.

Так, Положенням № 615 встановлено, що Національний банк надає банкам кредити овернайт за оголошеною процентною ставкою на термін до наступного робочого дня. Такі кредити є інструментом постійного доступу, спрямованого на підтримання ліквідності банків. Також Національний банк надає банкам короткострокові та довгострокові кредити рефінансування.

Водночас відповідно до Положення № 615 надання кредитів здійснюється шляхом перерахування Національним банком на рахунок банку коштів за наданим кредитом. Тобто надання кредитів шляхом встановлення кредитних лімітів на рахунках учасників СЕП, які дають змогу здійснити розрахунки за межами коштів, наявних на рахунку, не передбачено.

Надання учасникам СЕП внутрішньоденних кредитів не передбачено Правилами СЕП.

Здійснення кредитування Національним банком є інструментом монетарної політики, що не є функцією Національного банку як Оператора СЕП.

Слід зазначити, що Правилами СЕП також встановлено, що кредитний ризик обмежений характеристиками СЕП. Упродовж операційного дня СЕП підтримує актуальний стан технічних рахунків у режимі реального часу. Міжбанківські платіжні операції виконуються лише в межах лімітів поточного значення технічного рахунку учасника СЕП. Учасники СЕП мають всю необхідну інформацію для прогнозування своєї ліквідності. Усі початкові операції учасника СЕП, які можуть призвести до овердрафту, автоматично блокуються. Таким чином, учасник СЕП може здійснювати платежі лише в межах наявних на його рахунку коштів.

Отже, за результатами оцінювання встановлено, що, враховуючи специфіку діяльності СЕП, принцип 4 **не застосовується** до СЕП.

Принцип 5. Забезпечення у системно важливій платіжній системі

Застосовується до системно важливих платіжних систем, що вимагають забезпечення для управління своїм кредитним ризиком та кредитним ризиком учасників системно важливої платіжної системи.

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний:

приймати в забезпечення активи з низькими кредитним ризиком, ризиком ліквідності та ринковим ризиком;

установлювати та притримуватися консервативних підходів до розрахунку кількісного значення кредитного ризику за мінусом вартості активів, прийнятих у забезпечення (далі чистий кредитний ризик), та лімітів концентрації для забезпечення того, що ліквідаційна вартість активів, прийнятих у забезпечення, буде вищою за розмір зобов'язання, яке ним покривається, в екстремальних, але вірогідних ринкових умовах

Відповідно до міжнародних стандартів оверсайта забезпечення є механізмом зниження кредитних ризиків інфраструктури фінансового ринку, а за потреби і її учасників, від потенційних збитків у разі невиконання зобов'язань учасниками.

Як зазначалося в описі принципу 4 Національний банк відповідно до Закону про Національний банк є кредитором останньої інстанції для банків в Україні та з метою покриття можливих втрат за наданими кредитами приймає в забезпечення виконання зобов'язань за операціями з підтримання ліквідності банківської системи ліквідні активи (майно) / гарантії / поруки, які мають вільний обіг на ринку (щодо цінних паперів) та здатні своєчасно і в повному обсязі покрити кредити Національного банку шляхом їх відчуження в порядку, визначеному законодавством України, та згідно з укладеними договорами.

Перелік видів забезпечення виконання зобов'язань за кредитами Національного банку, а також вимоги до нього визначені нормативно-правовими актами Національного банку з питань застосування стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи, підтримання ліквідності ФГВФО, РЦ, екстреної підтримки ліквідності банків.

Слід зазначити, що регулювання ліквідності банківської системи є інструментом монетарної політики Національного банку. Водночас відповідно до Правил СЕП регулювання ліквідності банківської системи не є функцією Оператора СЕП. Правилами СЕП надання учасникам внутрішньоденного кредиту в СЕП не передбачено.

Крім того, як зазначалося в описі принципу 4, кредитний ризик не властивий СЕП, оскільки характеристиками СЕП обмежена можливість здійснювати платежі в сумах, що перевищують наявний на рахунку учасника залишок коштів. У зв'язку з цим Правилами СЕП управління забезпеченням не визначене, оскільки немає такої потреби.

За результатами оцінювання встановлено, що принцип 5 **не застосовується** до СЕП з урахуванням специфіки її діяльності.

Принцип 7. Управління ризиком ліквідності в системно важливій платіжній системі

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний:

Звіт про результати комплексного оцінювання Системи електронних платежів Національного банку України

здійснювати ефективну кількісну оцінку, моніторинг та управління ризиком ліквідності; підтримувати в достатній кількості та в усіх необхідних валютах ліквідні активи для забезпечення виконання зобов'язань упродовж щонайменше одного операційного дня за умови різних потенційних стресових сценаріїв, не обмежуючись невиконанням зобов'язань прямими та непрямими учасниками системно важливої платіжної системи, що може призвести до виникнення найбільшого сукупного платіжного зобов'язання в екстремальних, але ймовірних ринкових умовах

Відповідно до Положення № 187 ризик ліквідності визначено як ризик того, що об'єкт оверсайта не матиме достатньо коштів для виконання своїх фінансових зобов'язань належним чином у повному обсязі в установлений момент часу, але він зможе їх виконати в інший момент часу в подальшому.

Міжнародними стандартами оверсайта визначено, що платіжні системи можуть наражатися на ризик ліквідності розрахунковими банками та постачальниками ліквідності.

Національний банк відповідно до Закону про платіжні послуги є Оператором та розрахунковим банком для СЕП. Водночас відповідно до Правил СЕП управління ліквідністю не є функцією Оператора та розрахункового банку СЕП.

Учасники СЕП відповідно до Правил СЕП мають всю необхідну інформацію для прогнозування своєї ліквідності, центр оброблення СЕП надає учасникам СЕП інформацію про стан їх технічних рахунків із визначеною періодичністю кілька разів на день, а також перелік усіх платіжних повідомлень, що оброблялися ними протягом цього періоду. Водночас центр оброблення СЕП не веде своїми засобами черг платіжних інструкцій, не виконаних через недостатність коштів на технічному рахунку учасника СЕП.

Ризик ліквідності, як і кредитний ризик, є обмеженим характеристиками СЕП.

За результатами оцінювання встановлено, що принцип 7 **не застосовується** до СЕП з урахуванням специфіки її діяльності.

Принцип 8. Остаточність розрахунків у системно важливій платіжній системі

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний:
забезпечувати остаточність розрахунків у системно важливій платіжній системі не пізніше кінця дати валютування;
забезпечувати остаточність розрахунків у режимі реального часу або впродовж операційного дня

Законом про платіжні послуги визначено, що момент безвідкличності – це визначений момент часу, після настання якого ініціатор не може відкликати платіжну інструкцію та свою згоду на виконання платіжної операції.

Момент безвідкличності платіжної інструкції згідно з Законом про платіжні послуги настає після списання коштів з рахунку платника або настання дати валютування платіжної інструкції для ініціатора.

Платіжна операція згідно із Законом про платіжні послуги вважається завершеною в момент зарахування суми платіжної операції на рахунок отримувача. Порядок завершення платіжної операції в платіжній системі визначається правилами платіжної системи.

Правилами СЕП встановлено, що платіжна інструкція, яка міститься у платіжному повідомленні, вважається виконаною у СЕП, а розрахунок у СЕП стає безвідкличним та безумовним (момент остаточності розрахунків у СЕП) із часу відображення суми платіжної інструкції одночасно за технічним рахунком учасника СЕП-відправника і учасника СЕП-отримувача.

У СЕП немає прийнятих, але не виконаних платіжних інструкцій. Розрахунок у СЕП здійснюється у той самий календарний день, коли платіжна інструкція приймається ЦОСЕП. ЦОСЕП не приймає платіжну інструкцію, яка не може бути обробленою у момент її надходження до ЦОСЕП, і повідомляє про це учаснику СЕП-відправнику.

Розрахунки в СЕП здійснюються в строки, визначені законодавством України.

За період здійснення оцінювання СЕП ситуацій виконання зобов'язання пізніше строку не виникало.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **повністю відповідає** принципу 8.

Принцип 9. Організація грошових розрахунків у системно важливій платіжній системі

Оператор системно важливої платіжної системи, якщо це не суперечить законодавству України, зобов'язаний здійснювати розрахунки в коштах, розміщених на рахунках у Національному банку. Якщо розрахунки здійснюються в коштах, розміщених на рахунках не в Національному банку, то оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний мінімізувати та контролювати кредитний ризик і ризик ліквідності, що виникають унаслідок зв'язків із розрахунковим банком або самостійного виконання розрахунків

СЕП є платіжною системою, створеною Національним банком. Відповідно Оператором СЕП та розрахунковим банком є Національний банк.

Правилами СЕП визначені функції розрахункового банку, серед яких:

- відкриття та ведення кореспондентських рахунків банків, філій іноземних банків та рахунків інших установ – учасників СЕП;
- відображення на рахунках учасників СЕП інформації про розрахунки, здійснені через СЕП, за підсумками календарного дня.

Отже, усі розрахунки в СЕП здійснюються коштами, розміщеними на рахунках, відкритих у Національному банку.

Водночас слід зазначити, що відповідно до Правил СЕП кредитний ризик та ризик ліквідності обмежені характеристиками СЕП, оскільки всі міжбанківські платіжні операції виконуються лише в межах лімітів поточного значення технічного рахунку учасника СЕП. Усі початкові операції учасника СЕП, які можуть призвести до овердрафту, автоматично блокуються.

Розрахунок у СЕП стає безвідкличним та безумовним (момент остаточності розрахунків у СЕП) із часу відображення суми платіжної інструкції одночасно за технічним рахунком учасника СЕП-відправника і учасника СЕП-отримувача.

Також Правилами СЕП визначено, що розрахунковий ризик у СЕП обмежений характеристиками СЕП, а саме:

- фінансове або технічне повідомлення, прийняте ЦОСЕП, є безвідкличним;
- у СЕП немає прийнятих, але не виконаних платіжних інструкцій. Розрахунок у СЕП здійснюється у той самий календарний день, коли платіжна інструкція приймається ЦОСЕП. ЦОСЕП не приймає платіжну інструкцію, яка не може бути обробленою у момент її надходження до ЦОСЕП, і повідомляє про це учаснику СЕП-відправнику. Платіжна інструкція, прийнята СЕП, є виконаною у СЕП із часу відображення її суми одночасно на технічному рахунку учасника СЕП-відправника і учасника СЕП-отримувача (за винятком випадків, передбачених процедурою відновлення функціонування СЕП у разі порушення її роботи або виникнення надзвичайних ситуацій).

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **повністю відповідає** принципу 9.

Принцип 12. Обмін активами в системно важливій платіжній системі

Застосовується до системно важливих платіжних систем, що здійснюють розрахунки / беруть участь у розрахунках за двома взаємозалежними зобов'язаннями, та яким установлено, що оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний мінімізувати ризик втрати основної суми операції шляхом здійснення остаточного розрахунку за одним із зобов'язань лише після остаточного розрахунку за іншим

СЕП забезпечує здійснення розрахунків за двома взаємозалежними зобов'язаннями з дотриманням принципів “оплата проти поставки цінних паперів”, “поставка цінних паперів проти оплати”, “поставка цінних паперів проти поставки цінних паперів” під час взаємодії з депозитарієм Національного банку (який обслуговує державні цінні папери).

Водночас слід зауважити, що порядок здійснення розрахунків із дотриманням вищезазначених принципів, визначений Положенням № 140, яке відповідно до пункту 8 розділу I Правил СЕП належить до нормативно-правових актів з питань

взаємодії депозитарію та СЕП під час здійснення грошових розрахунків за правочинами щодо цінних паперів з дотриманням принципів “поставка цінних паперів проти оплати”, “оплата проти поставки цінних паперів”, “поставка цінних паперів проти поставки цінних паперів”.

Усі механізми розрахунків з метою уникнення ризику втрати основної суми передбачають попереднє блокування зустрічного зобов'язання (цінних паперів) до моменту повного розрахунку (переказу грошових коштів), чітку послідовність переходу права власності на активи та гарантію повернення цінних паперів продавцеві, якщо оплата грошових коштів покупцем не відбулася.

Платежі в СЕП, пов'язані з розрахунками за цінні папери, виконуються на загальних умовах у режимі валових розрахунків.

Відповідно до пункту 34 розділу VII Правил СЕП розрахунок у СЕП стає безвідкличним та безумовним (момент остаточності розрахунків у СЕП) із часу відображення суми платіжної інструкції одночасно за технічним рахунком учасника СЕП-відправника і учасника СЕП-отримувача.

Розпорядження на проведення розрахунків у цінних паперах стають безвідкличними в системі депозитарного обліку депозитарію з моменту квітуння зустрічних розпоряджень депозитарних установ або в разі розрахунків за результатами первинного розміщення ОВДП – з моменту формування електронних відомостей сквитованих розпоряджень або зведеної відомості розподілу цінних паперів між депозитарними установами – учасниками розміщення. Розрахунки в цінних паперах є остаточними з моменту здійснення переказу між рахунками депозитарних установ у депозитарії.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **повністю відповідає** принципу 12.

Принцип 13. Правила та процедури, що належать до випадків невиконання зобов'язань учасником системно важливої платіжної системи

Оператор СЕП зобов'язаний забезпечити наявність ефективних та чітко визначених процедур і порядок дій у разі невиконання зобов'язань учасником системно важливої платіжної системи. Правила та процедури системно важливої платіжної системи зобов'язані забезпечувати можливість ужиття своєчасних заходів оператором системно важливої платіжної системи щодо обмеження втрат і вирішення проблем із ліквідністю для продовження виконання оператором системно важливої платіжної системи покладених на нього обов'язків щодо діяльності системно важливої платіжної системи

Законом про Національний банк визначено, що Національний банк не відповідає за зобов'язаннями фінансових установ. Відповідно Національний банк як Оператор СЕП не приймає на себе ризик невиконання зобов'язань учасником СЕП.

З метою уникнення випадків невиконання зобов'язань учасниками в пункті 38 розділу VIII Правил СЕП визначено, що міжбанківські платіжні операції виконуються лише в межах лімітів поточного значення технічного рахунку учасника СЕП. Учасники СЕП мають всю необхідну інформацію для прогнозування своєї ліквідності. Усі початкові операції учасника СЕП, які можуть призвести до овердрафту, автоматично блокуються.

Відповідно до підпункту 2 пункту 40 розділу VIII Правил СЕП “у СЕП немає прийнятих, але не виконаних платіжних інструкцій. Розрахунок у СЕП здійснюється у той самий календарний день, коли платіжна інструкція приймається ЦОСЕП. ЦОСЕП не приймає платіжну інструкцію, яка не може бути обробленою у момент її надходження до ЦОСЕП, і повідомляє про це учаснику СЕП-відправнику. Платіжна інструкція, прийнята СЕП, є виконаною у СЕП із часу відображення її суми одночасно на технічному рахунку учасника СЕП-відправника і учасника СЕП-отримувача (за винятком випадків, передбачених процедурою відновлення функціонування СЕП у разі порушення її роботи або виникнення надзвичайних ситуацій).”.

За результатами оцінювання встановлено, що принцип 13 **не застосовується** до СЕП.

Принцип 15. Управління загальним комерційним ризиком

Об'єкт оверсайта повинен ідентифікувати, контролювати та управляти своїм загальним комерційним ризиком та підтримувати в достатньому обсязі ліквідні чисті активи, що фінансуються за рахунок капіталу, для покриття потенційних загальних збитків, щоб об'єкт оверсайта міг продовжити

безперервне виконання / надання операцій / послуг навіть якщо такі збитки реалізуються. Крім того, ліквідні чисті активи завжди мають бути на достатньому рівні для забезпечення відновлення або впорядкованого згорання критичних операцій та послуг

Згідно з Положенням № 187 загальний комерційний ризик – ризик погіршення фінансового стану об'єкта оверсайта в результаті зниження його доходів або збільшення витрат, унаслідок якого витрати перевищують доходи та призводять до втрат, покриття яких здійснюється за рахунок капіталу. До загального комерційного ризику не належать ризики, пов'язані з невиконанням зобов'язань учасником платіжної системи, надавачем платіжних послуг, емітентом електронних грошей або іншою особою, яка має фінансові зобов'язання перед об'єктом оверсайта.

Відповідно до Правил СЕП загальний комерційний ризик притаманний діяльності СЕП.

Правилами СЕП визначено, що загальний комерційний ризик мінімізований шляхом дотримання Національним банком норм законів України щодо визначення функцій і повноважень Національного банку, згідно з якими Національний банк не має права здійснювати комерційну діяльність.

Відповідно до Закону про Національний банк:

- метою діяльності Національного банку не є отримання прибутку (стаття 51);
- Національний банк забезпечує безперервне, надійне та ефективне функціонування, розвиток створених ним платіжних систем (пункт 7 статті 7);
- забороняється здійснювати діяльність, яка не відповідає функціям Національного банку (стаття 71).

Управління загальним комерційним ризиком у СЕП забезпечується шляхом:

- управління доходами за послугами СЕП і витратами, пов'язаними з функціонуванням СЕП. З цією метою Оператор СЕП:
 - 1) визначає підходи розрахунку витрат, пов'язаних із функціонуванням СЕП;
 - 2) аналізує доходи за послугами СЕП і витрати, пов'язані з функціонуванням СЕП за звітний рік;
- реалізації стратегії розвитку СЕП, спрямованої на забезпечення конкурентних переваг СЕП;
- аналізу статистичних даних щодо здійснення міжбанківських платіжних операцій через СЕП;
- взаємодії з учасниками СЕП, здійснення аналізу їх пропозицій для визначення та задоволення інтересів учасників СЕП.

З метою мінімізації виникнення загального комерційного ризику, спричиненого несплатою / несвоєчасною сплатою учасниками СЕП послуг (операцій) Національного банку Правилами СЕП передбачено право Національного банку як розрахункового банку СЕП здійснювати договірне списання коштів з рахунку учасника СЕП у разі ненадходження оплати у визначений договором термін за надані Національним банком послуги / здійснені операції в СЕП. Водночас Правилами СЕП також встановлено, що учасник СЕП зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі здійснювати оплату Національному банку за отримані послуги / здійснені операції в СЕП.

Послуги (операції) в СЕП тарифікуються згідно із Тарифами, які переглядаються у порядку та в строки, визначені нормативно-правовими актами Національного банку.

Згідно з міжнародними стандартами оверсайта оператор системно важливої платіжної системи повинен виявляти та оцінювати джерела загального комерційного ризику та його потенційний вплив на операції і послуги системно важливої платіжної системи, враховуючи минулі випадки втрат і фінансові прогнози; прогнозувати потенційні доходи та витрати; визначити та спланувати, яким чином будуть покриватися будь-які додаткові капітальні потреби, а також враховувати вплив інших ризиків (правовий, операційний ризики) на рівень загального комерційного ризику.

З огляду на викладене акти Національного банку потребують перегляду та доопрацювання в частині їх удосконалення та доповнення окремими положеннями щодо:

- виявлення та оцінювання джерел загального комерційного ризику та його потенційного впливу на операції та послуги СЕП, враховуючи минулі випадки втрат і фінансові прогнози;
- здійснення комплексного аналізу загального комерційного ризику в разі впровадження у СЕП нових проєктів, продуктів, послуг;
- аналізу впливу інших ризиків СЕП на рівень загального комерційного ризику.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **у цілому відповідає** принципу 15.

Принцип 16. Управління депозитарним та інвестиційним ризиками у системно важливій платіжній системі

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний забезпечувати безпеку своїх власних активів та переданих йому активів учасників системно важливої платіжної системи і мінімізувати ризик їх втрати або несвоєчасного доступу до них та інвестувати у фінансові інструменти з мінімальним кредитним, ринковим ризиками та ризиком ліквідності

Захист власних активів та активів своїх учасників від недобросовісного виконання своїх зобов'язань особою, якій передані на зберігання такі активи, є одним з обов'язків суб'єктів інфраструктури фінансового ринку. Саме тому міжнародними стандартами оверсайта визначені вимоги щодо наявності в суб'єктів інфраструктури фінансового ринку управління депозитарним ризиком.

Власні активи Національного банку зберігаються на рахунку в цінних паперах, відкритому Національним банком як депозитарною установою, що забезпечує надійний депозитарний облік та унеможливорює виникнення депозитарного ризику, спричиненого депозитарною установою.

Інвестиційна діяльність відповідно до законодавства України не належить до компетенції СЕП, тому інвестиційний ризик не є притаманним діяльності СЕП як інфраструктурі фінансового ринку.

Слід зазначити, що система управління ризиками Національного банку та Правила СЕП не визначають профілі депозитарного та інвестиційного ризиків, немає й механізмів управління та заходів щодо мінімізації і усунення наслідків впливу такого ризику.

За результатами оцінювання встановлено, що принцип 16 **не застосовується** до СЕП.

Принцип 17. Управління операційним ризиком у системно важливій платіжній системі

Оператор зобов'язаний виявляти всі наявні внутрішні та зовнішні джерела операційного ризику та знижувати їх вплив шляхом використання належних систем, політики, процедур та контролю. Побудова системно важливої платіжної системи повинна забезпечувати високий ступінь безпеки, операційної надійності та адекватну пропускну спроможність. Управління забезпеченням безперервності діяльності системно важливої платіжної системи повинно бути спрямоване на своєчасне відновлення операцій та виконання зобов'язань оператором, включно у тому числі в разі виникнення масштабної надзвичайної ситуації

Національний банк визначає операційний ризик як один із ключових ризиків, який потенційно може мати негативні наслідки для його діяльності.

Вимоги до управління складовими операційного ризику Національного банку визначаються відповідними документами Національного банку, які ґрунтуються на вимогах законодавства України та враховують міжнародні стандарти і рекомендації з управління операційними ризиками з урахуванням загальноприйнятої міжнародної банківської практики, а також нормативно-правовими та розпорядчими актами Національного банку з питань кадрової політики, фізичної, інформаційної та кібербезпеки, захисту інформації, безперервності діяльності тощо.

Порядок організації фізичної та інформаційної безпеки також визначений нормативно-правовими та розпорядчими актами Національного банку.

Відповідно до Положення № 187 операційний ризик – ризик того, що недоліки інформаційних систем або внутрішніх процесів, людські помилки, операційні збої (помилки чи затримки під час оброблення, перебої в роботі систем, кіберінциденти, недостатня пропускна спроможність), втрата або витік інформації, шахрайство або порушення в управлінні внаслідок зовнішніх подій призведуть до скорочення, погіршення або зупинення надання послуг об'єктом оверсайта.

Процедури щодо управління операційними ризиками СЕП регламентуються документами Національного банку з питань управління операційними ризиками Національного банку, Правилами СЕП та іншими нормативно-правовими актами Національного банку.

З метою забезпечення безперервності діяльності СЕП Національний банк розробив та затвердив План безперервності, який враховує такі показники, як RTO та RPO, а також порядок дій Національного банку в разі виникнення обставин, які порушують безперервну діяльність СЕП.

Відповідно до Плану безперервності інформація про виникнення нештатних ситуацій доводиться до відома учасників СЕП в інформаційних повідомленнях від ЦОСЕП або засобами, передбаченими Довідником оповіщення учасників СЕП (телефоном або засобами електронної пошти).

У цілому безперебійна робота СЕП на час тривалої збройної агресії та повномасштабних бойових дій Національним банком як Оператором та розрахунковим банком СЕП забезпечена на належному рівні.

Міжнародні стандарти оверсайта, крім вимог щодо наявності Плану безперервності діяльності системно важливої платіжної системи, визначають також вимоги щодо наповнення цього документа.

Також у межах управління операційним ризиком міжнародні стандарти оверсайта мають низку вимог, зокрема, щодо: здійснення зовнішнього аудиту окремих ключових складових системи управління операційним ризиком системно важливої платіжної системи; наявності системи управління інцидентами як складової системи управління операційним ризиком системно важливої платіжної системи.

З огляду на викладене та з урахуванням аналізу документів Національного банку система управління операційним ризиком СЕП потребує перегляду та доопрацювання в частині:

- доопрацювання Плану безперервності СЕП відповідно до вимог міжнародних стандартів оверсайта;
- опрацювання питання щодо здійснення зовнішнього аудиту окремих складових системи управління операційним ризиком СЕП;
- перегляду системи управління інцидентами безпосередньо для СЕП.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **частково відповідає** принципу 17.

Принцип 18. Вимоги до доступу та участі у системно важливій платіжній системі

Оператор зобов'язаний мати об'єктивні, ризик-орієнтовані критерії участі в платіжній системі, що забезпечують рівний та відкритий доступ до системно важливої платіжної системи та є публічно доступними

Перелік осіб, які можуть бути учасниками СЕП, та вимоги до таких осіб визначені в Правилах СЕП. Умови участі, порядок прийняття і виключення учасників СЕП визначені в Правилах СЕП та розділі II Інструкції № 16.

Інструкція № 16 визначає загальні вимоги щодо функціонування СЕП та порядку виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті через рахунки учасників СЕП (рахунок, що відкривається банку / філії іноземного банку / іншій установі в Національному банку для здійснення міжбанківських операцій через СЕП).

Взаємовідносини в системі міжбанківських розрахунків між її учасниками регулюються договорами, укладеними відповідно до законодавства України.

Правила СЕП, Інструкція № 16 та інші документи, якими врегульовані питання щодо діяльності СЕП, є публічно доступними для ознайомлення на Офіційного інтернет-представництва Національного банку.

Водночас Правилами СЕП не визначені вимоги щодо доступу до послуг у СЕП для непрямих учасників.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **у цілому відповідає** принципу 18.

Принцип 19. Багаторівнева структура участі у системно важливій платіжній системі

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний виявляти суттєві ризики, які виникають унаслідок багаторівневої структури участі, здійснювати моніторинг та управління ними

Міжнародними стандартами оверсайта визначено, що багаторівнева структура участі виникає, коли непрямі учасники отримують послуги, що надаються прямими учасниками для проведення централізованих платежів, клірингу, розрахунків або реєстраційних операцій, які здійснюються системно важливою платіжною системою.

Також міжнародними стандартами встановлені вимоги щодо управління ризиками в разі багаторівневої структури участі, виявлення і контролю суттєвих залежностей між прямими і непрямими учасниками.

Законом про платіжні послуги та нормативно-правовими актами Національного банку передбачена можливість функціонування багаторівневої структури участі в платіжних системах, надані визначення прямого і непрямого учасника.

З огляду на викладене та як уже зазначалося у принципі 18 Правила СЕП потребують доопрацювання в частині врегулювання в них питання щодо участі в СЕП небанківських надавачів платіжних послуг, здійснення контролю за ними банками – прямими учасниками СЕП та впровадження порівняльного аналізу часток операцій в СЕП учасників та небанківських надавачів платіжних послуг.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **частково відповідає** принципу 19.

Принцип 21. Ефективність та результативність діяльності системно важливої платіжної системи

Оператор системно важливої платіжної системи зобов'язаний забезпечувати ефективність (з мінімальними витратами) та результативність (досягнення поставлених цілей) виконання вимог учасників та ринків, які обслуговує системно важлива платіжна система

Відповідно до PFM1 системно важлива платіжна система повинна бути ефективною і результативною у забезпеченні потреб своїх учасників та ринків, які вона обслуговує, водночас дотримуючись відповідних стандартів безпеки.

Ефективність характеризується наявністю ресурсів, необхідних системно важливій платіжній системі для виконання своїх функцій, тоді як результативність свідчить про те, чи досягає системно важлива платіжна система своїх поставлених цілей і завдань.

Системно важлива платіжна система, яка працює неефективно або функціонує неналежним чином, може створювати ризики для фінансової діяльності і структури ринку, збільшуючи не лише фінансові та інші ризики своїх учасників, але й ризики їхніх клієнтів та кінцевих користувачів.

Основним завданням СЕП відповідно до Правил СЕП є проведення міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті через рахунки учасників СЕП та орієнтація на фінансову стабільність в Україні.

Радою СЕП схвалено порядок здійснення регулярного контролю за ефективністю і результативністю діяльності СЕП.

У квітні 2025 року Рада СЕП розглядала Звіт про стан ефективності і результативності діяльності СЕП за 2024 рік. За результатами розгляду Радою СЕП зазначеного звіту засіданням Ради СЕП прийнято рішення, що СЕП у 2024 році відповідає визначеним критеріям ефективності і результативності СЕП.

Водночас значення показника RPO, який віднесено до критеріїв ефективності та результативності СЕП, потребує перегляду з урахуванням відповідних положень Плану безперервності.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **у цілому відповідає** принципу 21.

Принцип 22: Стандарти та процедури передавання інформації у системно важливій платіжній системі

Застосування оператором системно важливої платіжної системи міжнародних стандартів передавання інформації або як мінімум забезпечення ним сумісності із міжнародними стандартами передавання інформації

З 01 квітня 2023 року Національний банк здійснив переведення СЕП на нове покоління СЕП-4 (версія СЕП-4.0), яке побудоване на базі міжнародного стандарту обміну повідомленнями ISO 20022, з метою підвищення конкурентоспроможності країни та її інтеграції зі світовими ринками.

На сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку в розділі “Система електронних платежів” розміщені технологічні документи з імплементації стандарту ISO 20022 в Україні, затверджені Радою СЕП, які містять специфікації ISO 20022 та додатки до них, формати повідомлень та приклади.

Програмне забезпечення та інфраструктурне середовище СЕП-4 розроблені та впроваджені Департаментом інформаційних технологій Національного банку.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **повністю відповідає** принципу 22.

Принцип 23. Оприлюднення та надання інформації оператором системно важливої платіжної системи

Оператор системно важливої платіжної системи зобов’язаний мати чіткі та вичерпні правила і процедури та забезпечувати необхідною інформацією учасників системно важливої платіжної системи з метою розуміння ними ризиків, вартості послуг та інших матеріальних витрат, що виникають у результаті участі в системно важливій платіжній системі. Усі правила та ключові процедури повинні бути публічно доступними

Основними джерелами інформації для учасників СЕП та інших зацікавлених сторін є сторінка Офіційного інтернет-представництва Національного банку та електронна пошта Національного банку.

З метою дотримання принципу прозорості та відкритості діяльності Національний банк публікує у розділі СЕП на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку нормативну базу з питань регулювання діяльності СЕП, Тарифи, статистичні та аналітичні дані, розміщує оголошення і новини.

З метою забезпечення розуміння учасниками встановлених правил та процедур СЕП Національний банк підтримує комунікацію з учасниками СЕП шляхом отримання та опрацювання їх звернень, у тому числі щодо внесення змін до нормативно-правових актів та Правил СЕП.

За результатами оцінювання встановлено, що діяльність СЕП **повністю відповідає** принципу 23.